

راهبردهای امنیت منطقه ای برای تحقق چشم انداز جمهوری اسلامی ایران

دکتر ارسطو توحیدی^۱

چکیده:

یکی از ویژگی های جامعه ایرانی در افق چشم انداز امن بودن، مستقل بودن و مقتدر بودن با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه جانبه و پیوستگی مردم و حکومت است. این ویژگی زمانی به صورت کامل محقق می شود که امنیت ملی و امنیت منطقه ای همسویی داشته باشند و تلاش جمهوری اسلامی ایران برای ایجاد یک هژمون درون زا در منطقه برای برقراری امنیت دسته جمعی با جدیت انجام گردد و به نتیجه برسد. در جریان مطالعات کاربردی انجام شده با استفاده از روش تحقیق توصیفی- تحلیلی، اطلاعات که به روش کتابخانه ای و اسناد و مدارک جمع آوری شده است، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و ضمن پرداختن به ابعاد مختلف بحث و تأثیری که ویژگی های چشم انداز در منطقه بجای می گذارد، موضوع بازدارندگی در حد لازم موشکافی شده و با بیان دلایل و ضرورت هایی که برقراری امنیت منطقه ای و دسته جمعی دارد، با اشاره به جایگاه جمهوری اسلامی ایران و قابلیت هایی که برای زمینه سازی ائتلاف ها و اتحاد ملل منطقه دارد، این طور نتیجه گیری شده که اولاً امنیت منطقه ای در سرعت بخشیدن به تحقق اهداف چشم انداز اثر تعیین کننده دارد. ثانیاً نگاه جمهوری اسلامی ایران در افق چشم انداز بیست ساله نظام در امور دفاعی و امنیتی نگاهی منطقه ای و جهانی است و تقویت ابعاد بازدارندگی و توسعه بنیه دفاعی کشور به منظور توسعه امنیت دسته جمعی در منطقه خواهد بود و به هیچ عنوان ابعاد تهاجمی و خطر آفرین برای کشورهای منطقه ندارد. در پایان هم راهبردهای مناسب برای تحقق اهداف چشم انداز در بعد توسعه امنیت ملی و منطقه ای پیشنهاد شده است.

واژه های کلیدی

چشم انداز بیست ساله، امنیت، امنیت منطقه ای، بازدارندگی، ائتلاف و اتحاد.

بیان مسأله

تدوین چشم انداز ملی و تصویب آن توسط مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا افقی بیست ساله را برای تمام عرصه های مدیریتی کشور در سطح کلان روشن نموده است. یکی از فوائد چشم انداز، فراهم نمودن سازوکاری است که در بستر آن مدیران سطوح راهبردی می توانند اهداف، خط مشی ها و راهبردهای مناسب را جهت پیشرفت و توسعه کشور با نگاهی دقیق در راستای یک محور انتخاب و اجرا نمایند.

رویکرد اصلی چشم انداز بیست ساله نظام جمهوری اسلامی ایران رسیدن به قدرت برتر منطقه از جهاتی است که در سند چشم انداز به آن اشاره شده است.

یکی از جهات موردنظر که در ویژگی های جامعه ایرانی در افق چشم انداز آمده است: امن بودن، مستقل بودن، مقتدر بودن با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه جانبه و پیوستگی مردم و حکومت است.

از طرف دیگر در مباحث امنیت ملی مرکز ثقل مطالعات امنیتی متعارف راه ایمنی کشور، جامعه و ارزش های اساسی آن از آسیب فیزیکی، تهدید نظامی نیروها و عوامل خارجی دانسته اند و در همین رابطه بحث امنیت منطقه ای مطرح می شود که باری بوزان آنرا این چنین تعریف می کند: «مجموعه امنیتی منطقه ای به گروهی از کشورها اطلاق می شود که مشکلات و مسائل امنیتی مشترکی، آنان را یک چارچه و همبستر ساخته است.» نزدیکی جغرافیایی کشورها در یک منطقه و تعاملات و وابستگی های متقابل آنها به یکدیگر و قربات های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بین ملت ها امروزه باعث گردیده که امنیت یک کشور بدون توجه به محیط خارجی و به ویژه منطقه و محدوده جغرافیایی کشور به صورت جدا از مسائل امنیتی منطقه امری انتزاعی و غیرواقعی تعریف شود. بنابراین کشورها لازم است سیاست ها و راهبردهای خویش را برای برقراری امنیت با نگاهی منطقه ای و جهانی انتخاب کنند.

بی تردید انتخاب سیاست ها و ویژگی های چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران با نگاهی عمیق به امنیت اعم از منطقه ای و ملی تدوین گردیده است. بنابراین محقق در جریان این مقاله سعی دارد تحلیلی هرچند خلاصه را در این رابطه ارائه و پیشنهادهایی جهت

عملیاتی کردن ویژگی های دفاعی - امنیتی چشم انداز ارائه نماید.

مؤلفه های قدرت ملی هر یک به نوبه خود منابع و امکاناتی را در اختیار می گذارند تا از طریق بکارگیری و استفاده مناسب از آنها هدف های ملی تأمین و منافع ملی حفظ و نهایتاً امنیت کشور در ابعاد مختلف آن فراهم گردد.

موضوع تأمین اهداف دفاعی - امنیتی با همان اهداف امنیت ملی کشور از مسائل مهم و حیاتی هر کشور است، زیرا تحقق اینگونه اهداف ضامن منافع اولیه یا همان منافع حیاتی کشور است که صلح و سازش بر سر آنها معنی ندارد و حفظ آنها حتی با ورود کشور به جنگ تجویز شده است و کوتاه آمدن بر سر آنها به معنی تغییر در هویت اصلی دولت و ملت است و به مفهومی تغییر رفتار بنیادین باورها، اعتقادات، سرزمین، مرزها و هرآنچه اساس شکل گیری یک ملت و دولت را در بر می گیرد، تلقی می گردد.

کشورهایی که رهبران دلسوز و آینده نگر دارند در قالب منافع حیاتی و اهداف امنیت ملی چشم اندازی را در بعد دفاعی - امنیتی برای کشور ترسیم می کنند که قدرت ملی را توسعه داده و امنیت ملی را در بلندمدت تأمین نماید.

در چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران این مهم محقق گردیده و رویکرد دفاعی - امنیتی چشم انداز توسعه قدرت بازدارندگی همه جانبه کشور و پیوستگی مردم و حکومت است و مهمتر اینکه هدف اصلی و مشخص چشم انداز تبدیل شدن جمهوری اسلامی ایران به قدرت برتر منطقه آسیای جنوب غربی است.

بدیهی است اعلام چنین چشم اندازی رقبا و دشمنان را به صرافت انداخته و تلاش آنان را در اعمال فشار و تهدید امنیتی و تحریک کشورهای منطقه را برای مخالفت با جمهوری اسلامی ایران بیشتر می کند. لذا باید روشن شود این هدف تا چه اندازه با منافع کشورهای منطقه در تعارض یا هماهنگ است و به مفهوم دیگر تأثیر موضوع در امنیت منطقه چگونه و به چه ترتیب خواهد بود.

همانگونه که در مقدمه بیان شد؛ روشن است امنیت ملی بدون وجود امنیت در منطقه جغرافیائی و محیط خارجی نزدیک کمتر محقق می گردد و این مهم ایجاب می کند سیاست ها و راهبردهای انتخاب شده در راستای حل مسائل و مشکلات امنیتی مشترک منطقه نیز مؤثر باشند.

بنابراین مسئله ای که وجود دارد و لازم است به آن پرداخته شود، چگونگی تأثیر چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران و ویژگی های آن در امنیت منطقه ای و آثاری است که

در حل مسائل و مشکلات امنیتی مشترک منطقه به همراه خواهد داشت. بازشکافی این مطلب از جهت اینکه می تواند کشورهای منطقه را در جهت تحقق اهداف چشم انداز و از جمله ویژگی های دفاعی - امنیتی آن همراه کند و یا حداقل موانع احتمالی که ممکن است تحت تأثیر استکبار جهانی ایجاد نمایند، برطرف کند، بسیار با اهمیت است و ضرورت دارد به صورت یک بررسی علمی و کاری تحقیقی به انجام برسد. بنابراین در این مقاله تلاش بر آن است که به طریقه ای علمی به این سؤال اصلی که ویژگی های دفاعی چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران چه تأثیری بر امنیت منطقه آسیای جنوب غربی دارد؟ پاسخی منطقی داده شود.

سؤال های تحقیق

- ۱ - آیا ویژگی های دفاعی چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران مناسب برقراری یک امنیت منطقه ای در آسیای جنوب غربی می باشند؟
- ۲ - راهبردهای مناسب امنیت منطقه ای در آسیای جنوب غربی کدامند؟

فرضیه تحقیق

امنیت منطقه ای و دسته جمعی باعث سهولت در تحقق اهداف چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران می گردد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی